

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 301 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-oktyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминвич	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odambayev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	

DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

B.Sh.Mirzayev

Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Samarqand viloyati
iqtisodiyot va moliya bosh boshqarmasi Ijtimoiy soha iqtisodiyoti
va muassasalarini moliyaviy ta'minlash bo'limi boshlig'i o'rinbosari

Email: bobirmirzayev1110@gamil.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida davlat budjeti nazorati tizimini takomillashtirish zarurati, uning hozirgi holati va rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqotda tarmoqlar bo'yicha yalpi qo'shilgan qiymat hajmi hamda tashqi savdo aylanmasi ko'rsatkichlari asosida budjet nazorati samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sish sur'atlari va tashqi iqtisodiy aloqalarning kengayishi moliyaviy boshqaruv tizimini zamonaviylashtirishni taqozo etmoqda. Maqolada budjet nazoratida raqamli texnologiyalarni joriy etish, tahliliy yondashuvlarni kuchaytirish, ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash, shuningdek, malakali kadrlar tayyorlash zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: davlat budjeti, budjet nazorati, raqamlashtirish, moliyaviy boshqaruv, iqtisodiy o'sish, shaffoflik, samaradorlik.

Abstract: This article analyzes the necessity of improving the state budget control system in the Republic of Uzbekistan, highlighting its current condition and main directions of development. Based on the analysis of gross value added by sectors and foreign trade turnover indicators, the study identifies factors influencing the effectiveness of budget control. The findings indicate that the acceleration of economic growth and the expansion of foreign economic relations require modernization of the financial management system. The article emphasizes the importance of implementing digital technologies, enhancing analytical approaches, ensuring transparency and openness, and strengthening human capital through professional training in the field of budget control.

Key words: state budget, budget control, digitalization, financial management, economic growth, transparency, efficiency.

Аннотация: В статье рассмотрены необходимость совершенствования системы государственного бюджетного контроля в Республике Узбекистан, её современное состояние и основные направления развития. На основе анализа объемов валовой добавленной стоимости по отраслям и показателей внешней торговли выявлены факторы, влияющие на эффективность бюджетного контроля. Результаты исследования показывают, что ускорение экономического роста и расширение внешнеэкономических связей требуют модернизации системы финансового управления. В работе обоснована необходимость внедрения цифровых технологий, усиления аналитических подходов, обеспечения прозрачности и открытости, а также подготовки квалифицированных кадров в сфере бюджетного контроля.

Ключевые слова: государственный бюджет, бюджетный контроль, цифровизация, финансовое управление, экономический рост, прозрачность, эффективность.

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizda davlat moliya tizimida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakat iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishda davlat budjetining o'rni va ahamiyati beqiyosdir. Shu bois, davlat moliyasini boshqarish islohotlari strategiyasining asosiy maqsadi — O'zbekiston Respublikasi davlat

moliyasini boshqarish tizimi ustidan nazoratni yanada takomillashtirishdan iborat. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvarda qabul qilingan "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son¹ Farmoni bilan tasdiqlangan davlat dasturida ham davlat budjeti xarajatlari samaradorligini oshirish va moliyaviy nazorat organlari faoliyatini takomillashtirish masalalari alohida e'tirof etilgan [2].

Ushbu islohotlar davlat moliyasini, jumladan davlat budjeti nazorati tizimini samarali shakllantirish va rivojlantirish, budjet mablag'larining maqsadliligi va samaradorligini oshirish bilan bir qatorda, nazorat mexanizmlarini takomillashtirishni ham nazarda tutadi. O'z navbatida, davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish maqsadida 2019-yil 1-iyulda O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining Hisob palatasi to'g'risida"gi O'RQ–546-son² Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 27-avgustda "Davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF–6300-son³ Farmoni hamda 2022-yil 14-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti xarajatlarining samaradorligini yanada oshirish va davlat moliyaviy nazorati organlari faoliyatini takomillashtirish to'g'risida"gi PQ–128-son⁴ qarori qabul qilindi.

So'nggi yillarda mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishi bilan birga, davlat budjetining hajmi ortib, sifat jihatidan ham rivojlanib bormoqda. Miqdoriy o'sishni budjet daromadlari va xarajatlarining ko'payishida kuzatish mumkin. Jumladan, 2020-yilda yalpi ichki mahsulot (YAIM) 2015-yilga nisbatan deyarli 3 barobarga, 2022-yilda esa 4 barobarga oshgan.

Shuningdek, davlat budjeti sifatining oshishiga dunyo tajribasidan kelib chiqib, 2020-yildan boshlab budjetning qonun shaklida qabul qilinishi ham turtki bo'ldi. Mazkur islohotlar budjetni shakllantirish, tuzish va ijro etish sifatini oshirish bilan bir qatorda, davlatning moliyaviy nazorat tizimini, xususan budjet nazoratini takomillashtirish zaruratini ham yuzaga keltirdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Fransuz olimi Moris Alle fikriga ko'ra, "davlat taqdim etadigan xizmatlar va yig'iladigan soliqlarda uzviy bog'liqlik mavjud. Bu davlat va biznes o'rtasidagi qulay munosabatlarni, shuningdek, davlatning qayta taqsimlash faoliyatini qat'iy qonunchilik doiralari yaratishni nazarda tutadi".

Rus olimi D.O. Lebedev fikriga ko'ra esa, "budjet daromadlari — davlat daromadlariga qaraganda tor tushuncha bo'lib, ular byudjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarning ham daromadlarini o'z ichiga oladi".

Xuddi shunday, Ternopol davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti V.I. Stoyan o'z maqolasida ta'kidlaydiki, "g'aznachilik organlari budjetning daromadlar qismini kassa ijrosi jarayonida ishtirok etishi, ma'muriy-hududiy kesimda budjetlar resurslarini ham umumiy, ham daromadlarning alohida turlari bo'yicha miqdorini imkon qadar to'g'ri aniqlashni maqsad qiladi. Tegishli budjetlar bo'yicha resurs bazasi hajmi to'g'risidagi ma'lumotlar, budjet mablag'larining harakati va ularni hisobga olish tafsilotlarining mavjudligi davlat ijro hokimiyati va mahalliy o'z-o'zini boshqarish organlariga resurslarni strategik va operativ boshqarish imkonini beradi".

Bizning fikrimizcha, davlat budjeti nazorati davlat moliyaviy nazoratining tarkibiy qismi hisoblanadi va uning samarasi ko'proq budjet mablag'larining maqsadli, manzilli sarflanishi hamda ortiqcha va noqonuniy sarflanishiga yo'l qo'ymaslik bilan baholanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani yoritishda tadqiqot ishlarida keng qo'llaniladigan ilmiy abstraksiyalash usulidan, moliyaviy majburiyatlarni tahlil qilishda esa ko'rsatkichlarni yillar kesimida guruhlash, o'zgarish darajalarini va dinamikasini baholashda turli davrlardagi ma'lumotlarni qiyoslash, davlat moliyaviy nazorati tizimidagi o'zgarishlarni o'rganishda kuzatish, empirik tahlil hamda boshqa ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda budjet mablag'larining sarflanish jarayonida kuzatilayotgan o'zgarishlar davlat moliyaviy boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar ochib bermoqda. Ushbu jarayonni yanada shaffof, samarali va natijador qilish uchun budjet nazorati tizimi isloh qilinayotgan budjet tizimi bilan uyg'un tarzda rivojlantirilishi lozim. Shu yo'l bilan mablag'lar taqsimoti va sarflanishi ustidan kompleks monitoring mexanizmlari mustahkamlanadi hamda davlat moliyaviy resurslaridan foydalanishda samaradorlik va javobgarlik darajasi ortadi. Davlat budjet nazoratining ustuvor yo'nalishi sifatida moliyaviy resurslardan oqilona va natijador foydalanishni ta'minlash, budjet mablag'larining qonuniyligi, maqsadliligi, to'liqligi va o'z vaqtida sarflanishini kafolatlash mexanizmlarini yanada kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

1 <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>

2 <https://lex.uz/uz/docs/-4394324>

3 <https://lex.uz/uz/docs/-5607471>

4 <https://lex.uz/uz/docs/-5858712>

Shu nuqtayi nazardan, tadqiqot ishida Respublika budjeti joriy davrda global iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida yangi metodik yondashuvlar asosida shakllanib borayotgani ta'kidlanadi. Jahon iqtisodiyotidagi noaniqliklar davlat moliyasini boshqarishda innovatsion va moslashuvchan yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Shu sababli, budjetni shakllantirish va makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni prognozlashtirish jarayonida ilg'or tahliliy uslublardan foydalanish, xalqaro standartlarga mos prognoz modellarini qo'llash hamda fiskal barqarorlikni ta'minlash bo'yicha kompleks islohotlarni bosqichma-bosqich amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi jadval tarmoqlar bo'yicha 2021–2024-yillarda yalpi qo'shilgan qiymat hajmining o'sish dinamikasini ko'rsatadi va u davlat budjet nazorati tizimini rivojlantirish yo'nalishlarini aniqlash uchun muhim iqtisodiy asos bo'lib xizmat qiladi (1-jadval).

1-jadval. 2021-2025-yillarda tarmoqlarning yalpi qo'shilgan qiymati hajmi, mlrd. so'm⁵

Klassifikator	2021	2022	2023	2024
Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	181787,7	208809,2	242916,4	266565
Tog' -kon sanoati va ochiq konlarni ishlash	28649,4	33396,2	36366,8	44525,7
Ishlab chiqarish sanoati	159764,4	189871,5	233232,9	293734,8
Elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash	12322,9	15380,5	18093	25162,1
Suv bilan ta'minlash; kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni yig'ish va utilitatsiya qilish	1482,6	1562,2	1678,7	2472
Qurilish	63608,5	73209,4	84313,1	96801,9
Ulgurji va chakana savdo; motorli transport vositalari va mototsikllarni ta'mirlash	48910,9	57703,8	73224,6	86739,1
Tashish va saqlash	39045,3	47055,1	59527,4	75464,6
Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	34017,4	50618,9	68224,3	86816,2
Axborot va aloqa	13020,4	17955,9	25830,9	36864
Moliyaviy va sug'urta faoliyati	20157,4	33778	43946,3	61602,4
Ko'chmas mulk bilan operatsiyalar	41364,1	48621,1	58594,8	81165,1
Professional, ilmiy va texnik faoliyat	8615,2	10394,8	13094,3	16344,3
Boshqarish bo'yicha faoliyat va yordamchi xizmatlar ko'rsatish	8559,6	11277,1	13920	17144,9
Davlat boshqaruvi va mudofaa; majburiy ijtimoiy ta'minot	30863,2	43933,8	62455	63352,1
Ta'lim	43098,1	53459,9	64211	75885
Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	21196,2	24676,7	28545,8	33859,2
San'at, ko'ngil ochish va dam olish	3692,2	4568,3	5916,4	7238,7
Boshqa turdagi xizmatlar ko'rsatish	8388,3	9522,5	11914,8	14872,9

Jadvalda keltirilgan 2021–2024-yillar oralig'ida tarmoqlar bo'yicha yalpi qo'shilgan qiymat hajmi O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sib borayotganini yaqqol ko'rsatadi. Ushbu davr mobaynida deyarli barcha tarmoqlarda sezilarli o'sish sur'atlari kuzatilgan bo'lib, bu holat davlat budjetiga tushumlar bazasining kengayishiga va shunga muvofiq budjet nazorati tizimining ahamiyatining ortishiga sabab bo'lmoqda. Iqtisodiy o'sish sharoitida budjet nazoratini kuchaytirish, budjet mablag'larining maqsadli va samarali sarflanishini ta'minlash, shuningdek, tarmoqlar kesimidagi moliyaviy oqimlarni tahlil qilish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Ishlab chiqarish sektori, ya'ni sanoat, qurilish va energetika sohalarida yalpi qo'shilgan qiymatning jadal o'sishi kuzatilmoqda. Ishlab chiqarish sanoatining hajmi 2021-yildagi 159,8 trillion so'mdan 2024-yilda 293,7 trillion so'mga yetib, 84 foizga o'sgan. Qurilish sohasi 63,6 trillion so'mdan 96,8 trillion so'mga, elektr, gaz va bug' bilan ta'minlash tarmog'i esa 12,3 trillion so'mdan 25,1 trillion so'mga oshgan. Bu jarayonlar sanoatni modernizatsiya qilish va infratuzilma loyihalariga yo'naltirilgan davlat investitsiyalari hajmining kengayganidan dalolat beradi. Shu sababli budjet nazorat tizimi doirasida kapital xarajatlar monitoringi, davlat xaridlarini shaffolashtirish va loyiha natijadorligini baholash mexanizmlarini kuchaytirish zarurati yuzaga kelmoqda.

Xizmatlar sohasi tarmoqlari ham faol o'sish bosqichiga kirgan. Savdo, transport, turizm, axborot-kommunikatsiya va moliya sohalarida ko'rsatkichlarning izchil o'sishi kuzatilmoqda. Ulgurji va chakana savdo sektori 2021-yildagi 48,9 trillion so'mdan 2024-yilda 86,7 trillion so'mga, axborot va aloqa sohasi esa 13 trillion so'mdan 36,8 trillion so'mga yetgan. Bu raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va xizmatlar tarmog'ida raqamli

5 <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/national-accounts-2>

texnologiyalarni joriy etish sur'atlari ortayotganini bildiradi. Shu bilan birga, budget nazoratining yangi sharoitlarda samarali ishlashi uchun raqamli audit, elektron monitoring va soliq ma'lumotlari bazalarini integratsiyalash kabi mexanizmlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy faoliyat va davlat sektori ko'rsatkichlarida ham keskin o'sish qayd etilgan. Moliyaviy va sug'urta faoliyati 2021-yildagi 20,1 trillion so'mdan 2024-yilda 61,6 trillion so'mga oshgan bo'lib, bu moliyaviy oqimlar hajmining uch baravar ko'payganini anglatadi. Davlat boshqaruvi va mudofaa xarajatlari 30,8 trillion so'mdan 63,3 trillion so'mga yetgan. Bu esa davlat sektori xarajatlarining ikki baravar o'sishini bildiradi va natijada budget mablag'larining shaffofligini ta'minlash, davlat xarajatlarining natijadorligini o'lchash, audit tizimini mustahkamlash hamda korrupsion xavf omillarini kamaytirish davlat moliyaviy nazoratining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda.

Ijtimoiy sohalarda ham yuqori o'sish dinamikasi kuzatilmoqda. Ta'lim tarmog'ida yalpi qo'shilgan qiymat 43,1 trillion so'mdan 75,8 trillion so'mga, sog'liqni saqlash sohasida esa 21,2 trillion so'mdan 33,8 trillion so'mga yetgan. Ijtimoiy yo'naltirilgan xarajatlarning ortishi inson kapitaliga investitsiyalar hajmining kengayishini bildiradi. Shu sababli budget nazorati tizimida ijtimoiy soha xarajatlarining samaradorligini aniqlovchi ko'rsatkichlar va natija asosida baholash mexanizmlarini joriy etish zarur. Bu yondashuv nafaqat mablag'lar sarfini nazorat qilish, balki ularning real ijtimoiy ta'sirini o'lchash imkonini beradi.

Ilmiy-tadqiqot, texnik va professional faoliyat tarmog'ida ham o'sish ijobiy sur'atlarda kechmoqda. Mazkur tarmoqda yalpi qo'shilgan qiymat 8615 milliard so'mdan 16344 milliard so'mga oshgan bo'lib, bu ilm-fan va texnologiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalarning kengayganini ko'rsatadi. Shu bois budget nazoratining bu yo'nalishida grant mablag'larining maqsadli sarflanishini tekshirish, ilmiy loyihalar moliyalashtirish jarayonlarini ochiqilashtirish va natija monitoringini yo'lga qo'yish muhimdir.

Umuman olganda, 2021–2024-yillarda O'zbekiston iqtisodiyoti barqaror o'sish yo'lga kirgani kuzatilmoqda. Biroq bu o'sish bilan birga davlat budget nazoratining roli ham ortmoqda, chunki kengayib borayotgan iqtisodiy faoliyat moliyaviy oqimlarni nazorat qilish va ulardan samarali foydalanishni taqozo etadi. Shu sababli kelgusida budget nazorat tizimini raqamli asosda modernizatsiya qilish, davlat investitsiyalarining natijadorligini baholash tizimini takomillashtirish, xizmat va ijtimoiy tarmoqlarda budget xarajatlari samaradorligini aniqlovchi indikatorlarni ishlab chiqish, shuningdek tarmoq kesimidagi budget tahlillarini real vaqt rejimida amalga oshirish muhim vazifalar sifatida belgilanadi. Shu tariqa, yalpi qo'shilgan qiymatning yildan-yilga o'sishi davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish ustidan raqamli, shaffof va natijador nazorat tizimini joriy etish zaruratini kuchaytirmoqda.

Quyidagi jadvalda 2021–2024-yillar oralig'ida O'zbekiston tashqi savdo aylanmasining dinamikasi keltirilgan bo'lib, u davlat budjeti daromad bazasiga, tashqi iqtisodiy barqarorlikka va budget nazorati tizimi rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ma'lumotlarga ko'ra, tahlil davrida eksport va import hajmlari muntazam o'sib borgan, biroq import hajmining eksportdan yuqori bo'lishi natijasida tashqi savdo saldosi manfiy holatda saqlanib qolgan. Bu esa davlat budget nazorati tizimining tashqi iqtisodiy faoliyatni chuqur tahlil qilish, valyuta oqimlarini nazorat qilish va importga bog'liqlikni kamaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi (2-jadval).

2-jadval. 2021-2025-yillarda tashqi savdo aylanmasi (ming. AQSH. doll.)⁶

Tashqi savdoda eksport hajmi	16662804,1	19732524,1	24869487,7	27270094,8
Tashqi savdoda import hajmi	25507715,64	30767753,26	38659064,8	39968152,26
Saldo	-8844911,544	-11035229,16	-13789577,1	-12698057,45

Tashqi savdoda eksport hajmi 2021-yildagi 16,6 milliard AQSH dollaridan 2024-yilda 27,2 milliard dollarga yetgan. Bunday o'sish O'zbekiston ishlab chiqarish tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va xalqaro bozorlarda milliy mahsulotlarga talab ortayotganini ko'rsatadi. Eksportdagi bu ijobiy tendensiya mamlakat uchun barqaror valyuta tushumlarini ta'minlab, budget daromadlarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, eksport hajmining ortishi davlat moliyaviy nazorat tizimi uchun yangi imkoniyatlarni yaratib, eksport subsidiyalari, soliq imtiyozlari va eksportchi korxonalar faoliyatini samarali qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada takomillashtirishga yo'l ochadi.

Import hajmining 2021-yildagi 25,5 milliard dollardan 2024-yilda 39,9 milliard dollarga oshgani ham iqtisodiyotda modernizatsiya va investitsion faollikning kuchayganini ko'rsatadi. Importning bunday o'sishi asosan ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan texnologik uskunarlar, xomashyo va oraliq mahsulotlarga bo'lgan talab bilan izohlanadi. Bu jarayon milliy ishlab chiqarishning kengayishi, yangi sanoat quvvatlarining yaratilishi va iqtisodiyotning modernizatsiyasi bilan uzviy bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan, import hajmining o'sishi davlat budget nazorat tizimi uchun iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlovchi xarajatlar monitoringini takomillashtirish,

6 <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/merchandise-trade-2>

bojxona to'lovlari bazasini kengaytirish va import operatsiyalarining moliyaviy shaffofligini ta'minlash imkonini beradi.

Tashqi savdo saldosi tahlil davrida manfiy bo'lib qolgan bo'lsa-da, 2024-yilda uning qisqarishi tashqi savdo balansida muvozanat sari ijobiy siljish yuz berayotganidan dalolat beradi. Bu esa O'zbekistonning eksport siyosatini diversifikatsiya qilish, tayyor mahsulotlar ulushini oshirish va import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat strategiyalarining amaliy natijasini ko'rsatadi. Mazkur tendensiyalar kelgusida tashqi savdo balansini ijobiylashtirish va budget barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, 2021–2024-yillarda tashqi savdo aylanmasining o'sishi mamlakat iqtisodiy salohiyatining ortib borayotganini, tashqi iqtisodiy siyosatning to'g'ri yo'nalishda olib borilayotganini va xalqaro iqtisodiy integratsiyaning samarali kechayotganini ko'rsatadi. Bu jarayon davlat budjeti uchun qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish bilan birga, budget nazorat tizimining tahliliy va prognoz imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bois kelgusida davlat budget nazoratini rivojlantirishda tashqi savdo ma'lumotlarini real vaqt rejimida kuzatish, eksport-import oqimlarini raqamlashtirish, bojxona va soliq ma'lumotlar bazalarini integratsiya qilish, shuningdek tashqi iqtisodiy operatsiyalar natijadorligini baholashga qaratilgan tahliliy mexanizmlarni keng joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, tashqi savdo ko'rsatkichlarining o'sishi O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida, davlat budjeti barqarorligini ta'minlashda hamda budget nazorati tizimini takomillashtirishda asosiy tayanch omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Davlat budjeti nazorati tizimini takomillashtirish mamlakat moliyaviy boshqaruvining samaradorligini oshirish, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va byudjet mablag'laridan oqilona foydalanishni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. O'zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan islohotlar, tarmoqlar va tashqi savdo hajmining ortib borishi budget nazoratining yangi bosqichga ko'tarilishini, uni zamonaviy talablar asosida yangilashni taqozo etadi. So'nggi yillardagi iqtisodiy o'sish, investitsiyalar hajmining ko'payishi va davlat xarajatlari tarkibining murakkablashuvi budget nazoratining institutsional va texnologik jihatdan takomillashtirilishini zarur qiladi. Shu sababli nazorat tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish, tahliliy yondashuvlarni kuchaytirish hamda moliyaviy axborotlarning shaffofligini ta'minlash ustuvor yo'nalish bo'lib xizmat qilmoqda.

Avvalo, budget nazoratida axborot texnologiyalaridan keng foydalanish tizimni yangi bosqichga olib chiqadi. Raqamlashtirish jarayonlari orqali budget jarayonining barcha bosqichlarida aniqlik, tezkorlik va ochiqlik ta'minlanadi. Bu esa davlat mablag'lari harakatini real vaqt rejimida kuzatish, ularning maqsadli sarflanishini kafolatlash imkonini beradi. Shuningdek, elektron nazorat tizimlari orqali moliyaviy operatsiyalarni avtomatik tahlil qilish, risk omillarini erta aniqlash va tezkor qarorlar qabul qilish mexanizmlarini shakllantirish mumkin. Raqamli audit tizimining joriy etilishi davlat moliyasini boshqarishda zamonaviy yondashuvni ta'minlab, nazorat organlari faoliyatini yanada samarali qiladi.

Bundan tashqari, budget nazoratining metodologik asoslarini takomillashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Mavjud nazorat shakllarini xalqaro standartlarga moslashtirish, tahliliy indikatorlar tizimini kengaytirish va natijadorlikka yo'naltirilgan baholash usullarini joriy etish budget jarayonining sifatini oshiradi. Ayniqsa, davlat xarajatlarning ijtimoiy samaradorligini baholash, investitsion loyihalarning iqtisodiy qaytimi va ularning uzoq muddatli ta'sirini o'lchash nazorat tizimining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur. Shu bilan birga, tahliliy yondashuvlar asosida budget jarayonida ishtirok etuvchi tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, axborot almashinuvi tizimini yaxshilash ham nazoratning sifatini oshiradi.

Kadrlar salohiyatini mustahkamlash ham budget nazoratini takomillashtirishda muhim omildir. Zamonaviy iqtisodiy tahlil, raqamli texnologiyalar va xalqaro moliyaviy nazorat standartlari bo'yicha malakali mutaxassislarini tayyorlash tizimni yangi bosqichga olib chiqadi. Shu maqsadda auditorlar va nazorat xodimlari uchun malaka oshirish dasturlarini muntazam yo'lga qo'yish, ularni ilg'or xorijiy tajriba bilan tanishtirish va kasbiy kompetensiyalarni doimiy rivojlantirish zarur. Kuchli inson kapitali, yuqori malakali mutaxassislar va mas'uliyatli yondashuv budget nazoratining sifatini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi.

Davlat budjeti nazoratining samaradorligini oshirishda ochiqlik va jamoatchilik ishtirokini kengaytirish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Budget ijrosi natijalari, davlat xarajatlarning tuzilmasi va moliyaviy hisobotlarning muntazam e'lon qilinishi davlat moliyasiga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi. Bu, o'z navbatida, budget jarayonida shaffoflikni ta'minlab, korrupsion xavflarni kamaytiradi. Ochiqlik darajasining oshishi nazorat tizimining jamoatchilikka yaqinlashishiga, fuqarolik jamiyati institutlari bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishga zamin yaratadi.

Umuman olganda, davlat budjeti nazoratini takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda, moliyaviy intizomni mustahkamlashda va davlat resurslaridan oqilona foydalanishni kafolatlashda muhim o'rin tutadi. Raqamli nazorat tizimlarining keng joriy etilishi, metodologik bazaning yangilanishi, kadrlar malakasining oshirilishi hamda ochiqlik va shaffoflik tamoyillarining kuchaytirilishi natijasida O'zbekiston davlat budjeti nazorati tizimi zamonaviy, samarali va

xalqaro talablarga mos shaklga ega bo'ladi. Shu yo'l bilan davlat moliyasini boshqarish tizimi yanada barqaror, ishonchli va natijador bo'lishi ta'minlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiyotining izchil o'sib borishi, tarmoqlar bo'yicha yalpi qo'shilgan qiymatning ortishi hamda tashqi savdo hajmining kengayishi davlat budjeti nazorati tizimini takomillashtirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Budget mablag'larining hajmi ortgani sayin ularni samarali boshqarish, maqsadli sarflash va moliyaviy intizomni mustahkamlash masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois davlat budjeti nazoratining zamonaviy bosqichda rivojlanishi, avvalo, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, nazorat jarayonlarini avtomatlashtirish, axborot tizimlarini integratsiyalash hamda moliyaviy tahlil va auditni xalqaro standartlar asosida tashkil etishni taqozo etadi.

Kelgusida sohani rivojlantirish uchun budget nazoratining institutsional salohiyatini mustahkamlash, tahliliy va prognoz funksiyalarini kuchaytirish, shuningdek, jamoatchilik nazorati va ochiqlik tamoyillarini keng qo'llash zarur. Buning uchun malakali kadrlar tayyorlash, ularning raqamli va analitik kompetensiyalarini rivojlantirish, davlat organlari o'rtasida axborot almashinuvi tizimini takomillashtirish hamda budget jarayonlarida natijadorlik va samaradorlikka yo'naltirilgan baholash mexanizmlarini keng joriy etish muhim ahamiyatga ega. Natijada, davlat budjeti nazorati tizimi iqtisodiy islohotlarning barqaror amalga oshirilishini qo'llab-quvvatlovchi, ochiq va samarali moliyaviy boshqaruvning ajralmas tarkibiy qismiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикаси Бюджет кодексини тасдиqlаш тўғрисида”ги Қонуни, ЎРҚ-360-сон, 2013 йил 26 декабрь.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 29 январь 2022 йилда қабул қилган ПФ-60-сонли “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги фармони. <https://lex.uz/pdfs/5841063>.
3. Алле М. За реформу налоговой системы. М.: 2001, С. 18.
4. Кебедев Д.О. Федерал ғазначилик ва давлат молиявий назоратини амалга ошириш // Молия. 2002. №8. С. 31-33.
5. Стоян В.И. Казначейское обслуживание бюджетов по доходам в Украине // сборник материалов. 2012. С.145
6. М.Мансуров, Давлат молияси: ғазначилик ва уни ривожлантириш истиқболлари. // Монография. – Латвия. Globe edit, 2022.
7. Эшназаров С.Т. Давлат бюджет назорати тизимини ривожлантириш йўналишлари. ТМИ. Молия журнали, Т.:2023
8. “Фуқаролар учун бюджет: 2023 йил учун тасдиқланган бюджет” ахборот нашри БМТ Тараққиёт Дастури (БМТТД) ва Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги “Ўзбекистонда барқарор ривожланишни молиялаштириш” қўшма лойиҳасини амалга ошириш дастури доирасида тайёрланди. © БМТТД, 2023 (www.uz.undp.org)

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
